

Тагаева Зарина Бейшеналиевна, Чоров Маматкан Жетимишевич

И. Арабаев атындагы КМУнун проф. М.М. Ботбаева атындагы биоартүрдүүлүк
кафедрасынын магистранты

И. Арабаев атындагы КМУнун проф. М.М. Ботбаева атындагы биоартүрдүүлүк
кафедрасынын профессору, педагогика илимдеринин доктору

Тагаева Зарина Бейшеналиевна, Чоров Маматкан Жетимишевич

магистрант кафедры биоразнообразия им. проф. М.М. Ботбаевой КГУ им. И.Арабаева
доктор педагогических наук, профессор кафедры биоразнообразия им. проф. М.М. Ботбаевой
КГУ им. И.Арабаева

Zarina Tagaeva, Mamatkan Chorov

master's student of the Department of Biodiversity named after prof. M.M. Botbaeva
KSU named after I. Arabaeva

doctor of Pedagogy, Associate Professor of the Department of Biodiversity named after prof. M.M.
Botbaeva KSU named after I. Arabaeva

АНАТОМИЯ КУРСУН ОКУТУУДА ДИДАКТИКАЛЫК МАТЕРИАЛДАРДЫ ПАЙДАЛАНУУ МЕТОДИКАСЫН ӨРКҮНДӨТҮҮ

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДИКИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ДИДАКТИЧЕСКИХ МАТЕРИАЛОВ В ОБУЧЕНИИ КУРСА АНАТОМИИ

IMPROVEMENT OF THE METHODS OF USE OF DIDACTIC MATERIALS IN TRAINING THE COURSE OF ANATOMY

Аннотация: Бул макалада анатомия курсун окутууда дидактикалык материалдарды пайдалануу методикасын өркүндөтүү (медициналык адистер үчүн) маселеси каралды. Бүгүнкү күндө жогорку окуу жайга даярдоодо биология курсун окутууда дидактикалык материалдарды пайдалануу менен окуучуларга кесипке багыттап окутуу зарылдыгы келип чыкты. Мына ушуга карата макалада педагогикалык багытта анатомия курсун окутуу процессинде дидактикалык материалдарды колдонуу эффективдүүлүгү берилген.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы совершенствования методики использования дидактических материалов при обучении анатомии. Сегодня существует потребность в профориентации учащихся с использованием дидактических материалов по биологии для поступающих в вуз. В связи с этим в статье представлена эффективность использования дидактических материалов при обучении анатомии.

Annotation: The article discusses the issues of improving the methodology of using didactic materials in teaching anatomy. Today there is a need for vocational guidance of students using didactic materials on biology for those entering the university. In this regard, the article presents the effectiveness of the use of didactic materials in teaching anatomy.

Негизги сөздөр: дидактика, билим берүү, окуучу, калыптандыруу, тарбиялоо, биология, анатомия курсу, биология предмети, окутуу процесси, даярдоо курсу.

Ключевые слова: дидактика, образование, ученик, формирование, воспитание, биология, курс анатомии, предмет биологии, окутуу процесс обучения, подготовительный курс.

Key words: didactics, education, student, formation, upbringing, biology, anatomy course, biology subject, okutuu learning process, preparatory course.

Заманбап мектептин эң маанилүү максаты социалдык-педагогикалык тутум катары окуучуларды өз алдынча билим алууга үйрөтүү, ошондой эле аны өзгөрүлүп жаткан шарттарда практикада колдоно билүүнү өркүндөтүү жана компетенттүү адисти даярдоо болуп саналат. Окутуу процессинде окуучулардын алган билими мугалим колдонгон окутуунун методикасына жана каражаттарына (дидактикалык каражаттар) көз каранды экендиги белгилүү. Педагогикалык тутумдун бир бөлүгү катары, окуу куралдары андагы коюлган милдеттерди аткарууга көмөктөшкөн айрым функцияларды аткарат.

Окуу куралдарына ар кандай аныктамаларды беришет, алардын классификациясын беришет, окуу куралдарынын тутумдарын түзүү принциптерин карашат.

Окуу куралдары, адатта, окутуу технологиясынын элементтери катары эмес, объектилер жана табигый кубулуштар жөнүндө маалымат ташуучу катары каралат.

Ошентип, окуу куралдарын системалуу мамиле кылуу позициясынан, ошондой эле аларды окутуунун технологиясынын элементтери катары идеясын изилдөө, окучуулардын өз алдынча ой жүгүртүүгө негизделген таанып-билүү иш-аракеттеринин методдорун калыптандыруу мүмкүнчүлүгү окуу-билим берүү процессинде окуу куралдарынын тутумдарын түзүү жана колдонуу маселелерин чечүү.

Окуучуларга багытталган окутууда технологиялык мамилени ишке ашыруу контекстинде дидактикалык каражаттарды комплекстүү колдонууга байланыштуу ушул маселелердин чечилиши окуу процессин өркүндөтүү жана анын натыйжалуулугун жогорулатуу мүмкүнчүлүгүн көрсөтөт.

Топтолгон тажрыйбага карабастан, дидактикалык материалдарды колдонуунун методикасынын көптөгөн суроолору ачык бойдон калууда жана аларды чечүү төмөнкүлөргө байланыштуу:

- дидактикалык материалды түзүү жана билим берүү процессинде колдонуу процессинде окуу куралдарынын тутумундагы ордун аныктоо;
- окуучуларга багытталган билим берүү шартында окучуулардын өз алдынча таанып билүү иш-аракетин жогорулатуу процессинде, дидактикалык материалдын окуу технологиясынын элементи катары маанисин ачып берүү.

Адабияттарда дидактикалык материалдардын бул түрүнүн дидактикалык карталар катары мааниси жетиштүү ачыла элек. Мектеп биологиясынын ар кандай бөлүмдөрүндө дидактикалык карталардын мазмунуна байланыштуу терең ойлонулган маселелерге карабастан, дидактикалык карталардын түзүмүндө объекттерди жана табигый кубулуштарды (тапшырмаларды) изилдөө боюнча билим берүү иш-чаралары жүргүзүлүүчү материалды жана ушул ишти уюштуруу аппаратын айкалыштыруу мүмкүнчүлүгүн жетиштүү түрдө ачып бере албайт. Дидактикалык карталардын мындай өзгөчөлүгү окуучуларга багытталган окутууда технологиялык ыкманы ишке ашыруу контекстинде өзгөчө актуалдуу [5].

Дал ушул шарттарда окучуулардын ой жүгүртүүсүнө негизделген өз алдынча таанып билүү иш-аракетин уюштуруу үчүн ар кандай дидактикалык каражаттарды колдонуу жаңы окуу материалын үйрөнүүдө, же текшерүүдө натыйжалуу болуп саналат. Адатта, методикалык адабияттарда дидактикалык материалдардын, анын ичинде дидактикалык каражаттардын универсалдуулугун (мобилдүүлүгүн) көрсөтүп, ар кандай дидактикалык маселелерди чечүү сунуш кылынат.

Дидактикалык материалдарды долбоорлоо жана колдонуу көйгөйлөрү боюнча илимий, педагогикалык жана методикалык адабияттарды талдоодо окуу куралдарынын бул түрлөрүнө жетиштүү так жана конкреттүү талаптары аныкталды. Бул дагы дидактикалык материалдарды колдонуу методикасына байланыштуу кыйынчылыктардын келип чыгышын шарттайт.

Окутуу материалдарын мугалимдер иш жүзүндө активдүү колдонушкандыгына карабастан, алар дидактикалык материалдарды көбүнчө окучуулардын билимин контролдоо максатында колдонушат. Көбүнчө дидактикалык материалдарды мугалимдер жаратылыштын объекттери жана кубулуштары менен алгачкы таанышуу үчүн колдонушат, ишти табигый объектилер менен алмаштырышат. Бул көрүнүштөр биологияны окутуу процессинде дидактикалык материалдарды колдонуу методикасынын көйгөйүнө көбүрөөк көңүл бурууну талап кылат [5].

Изилдөөнүн максаты - окучуулардын өз алдынча таанып билүү иш-аракетин жогорулатуу процессинде дидактикалык материалдарды колдонуу методикасын өркүндөтүү менен биологияны жогорку окуу жайга даярдоо курсун окутуунун натыйжалуулугун жогорулатуу ("Адам жана анын ден-соолугу" бөлүмү).

Биологияны жогорку окуу жайга даярдоо курсун окутуу процессин өркүндөтүү жана анын эффективдүүлүгүн жогорулатуу багыттарынын бири - окучууларга багытталган окутууда технологиялык мамилени ишке ашырууда окуу куралдарын комплекстүү колдонуунун методикалык шарттарын өзгөртүү. Окутуунун каражаты катары дидактикалык материалдын өзгөчөлүктөрү, биздин оюбуз боюнча, биздин изилдөө предметин аныктаган ушул ыкманы ишке ашырууга мүмкүндүк берет.

Биздин изилдөөнүн предметтери мугалим жана окучуулар болуп саналат, анткени алардын тыгыз байланышы, билим берүү жана таанып билүү иш-аракеттери менен гана ийгиликтүү жана натыйжалуу болот.

Психологиялык, педагогикалык, методикалык жана атайын адабияттарды талдоо, биологияны окутуунун практикасын изилдөө жана жалпылоо, жогорку окуу жайга даярдоо биологияны жекече окутуу бизге иштиктүү гипотезаны сунуш кылды: эгер дидактикалык материалдарды колдонуу ыкмасы колдонулса, окутуунун натыйжалуулугу жогорулайт. жакшыртылды, бул:

- окучуулардын өз алдынча таанып билүү иш-аракетин жогорулатууга багытталат;
- окучууларга багытталган окутууда дидактикалык куралдарды колдонууга интегралдык жана технологиялык ыкмалардын идеяларын ишке ашырууга багытталат;
- психологиялык, педагогикалык, физиологиялык жана башка талаптарды эске алуу менен иштелип чыккан дидактикалык материалдарды колдонууну камтыйт.

Изилдөөнүн максатына жана гипотезага таянуу менен төмөнкүдөй милдеттер аныкталды:

- 1) дидактикалык материалдардын окуу куралдарынын тутумундагы ордун аныктоого, ушул окутуу каражаттарын классификациялоого жана анын негизги касиеттери менен функцияларын билүүгө негизделген ыкманы иштеп чыгуу;
- 2) инсанга багытталган окутууда интегралдык жана технологиялык ыкмаларды ишке ашыруу контекстинде окучуулардын өз алдынча таанып билүү иш-аракетин жогорулатуу максатында дидактикалык материалдарды пайдалануунун негиздемесин берүү;
- 3) дидактикалык материалдарга карата негизги талаптарды тактоо жана конкреттештирүү жана аларды эске алуу менен биология жогорку окуу жайга даярдоо курсун бөлүмүнүн "Адам жана анын ден-соолугу" боюнча материалдар топтомун иштеп чыгуу;

- 4) дидактикалык куралдарды окуучуларга багытталган окутууда колдонуунун интегралдык жана технологиялык ыкмаларын ишке ашыруу контекстинде дидактикалык материалдарды колдонуу методикасын өркүндөтүү боюнча мамилени иштеп чыгуу;
- 5) биологияны жогорку окуу жайга даярдоо курсун окутуу процессинде дидактикалык материалдарды колдонуу методикасынын натыйжалуулугун эксперименталдык түрдө текшерүү ("Адам жана анын ден-соолугу" бөлүмү);
- 6) компьютердик колдоо шартында дидактикалык материалдарды колдонуу ыкмасынын натыйжалуулугун жогорулатуу мүмкүнчүлүгүн эксперименталдык негизде аныктоо.

Алдыга коюлган милдеттерге ылайык, изилдөөдө төмөнкүдөй ыкмаларды колдонгон:

- изилденип жаткан көйгөй боюнча методикалык адабияттарды,
- нормативдик документтерди изилдөө жана талдоо;
- окуучуларды тестирлөө;
- эксперимент учурунда класста окуучулардын иш-аракеттерине педагогикалык байкоо жүргүзүү;
- жогорку окуу жайга даярдоо курсун өткөрүлгөн педагогикалык эксперимент, изилдөөнүн натыйжаларын талдоо, жалпылоо жана апробациялоо.

Экспериментке И. Ахунбаев атындагы Кыргыз мамлекеттик медициналык Академиясынын алдындагы жогорку окуу жайга даярдоо курсунун биология курсун окутуунун методикасы боюнча лабораториялык жана практикалык сабактардын мазмунун "Адам жана анын ден-соолугу" биологиялык бөлүмү үчүн дидактикалык материалдарды колдонуу негиз болгон.

Экспериментке И. Ахунбаев атындагы Кыргыз мамлекеттик медициналык Академиясынын алдындагы жогорку окуу жайга даярдоо курсунун 210 окуучу катышты.

Изилдөөнүн натыйжалары биологияны жогорку окуу жайга даярдоо курсун окутуу процессинде дидактикалык материалдарды колдонуу методикасын өркүндөтүү маселесин изилдөө жана аны жүзөгө ашыруу.

Колдонулган адабияттар:

1. В.Н. Ярыгина. Биология. Пособие для поступающих в вузы. М., 2003. – 492 С.
2. Д.В. Колесов, Р.Д. Маш, И.Н. Беляев. Биология. Человек. 8-класс. М.: Дрофа, 2003.
3. Каменский А.А. , Криксунов Е.А., Пасечник В.В. Общая биология. Учебник 10-11 классы. М.: Дрофа, 2016. – 367 С.
4. Под редакцией Н.В. Чебышева Биология. Пособие для поступающих в вузы. М.: "Новая волна", 2016 — 448 с.
5. Швецов Г. Г. Методика использования дидактических материалов в теории и на практике // Развитие методики биологии и экологии в XX веке. Сборник тезисов докладов Международной научно-практической конференции. -М., 2000. -С. 41-44. Библиотека авторефератов и диссертаций по педагогике <http://nauka-pedagogika.com/pedagogika-13-00-02/dissertaciya-sovershenstvovanie-metodiki-ispolzovaniya-didakticheskikh-materialov-v-protssesse-obucheniya-biologii#ixzz6tn3hbjec>

Рецензент: п.и.к., доцент Усенгазиева Г.С.